

Міністерство культури та стратегічних комунікацій України

Департамент культури ВО КМР (КМДА)

Музей історії Десятинної церкви

Пам'ятки і цікаві місця в околицях Києва, які варто відвідати

До Міжнародного дня пам'яток і визначних місць

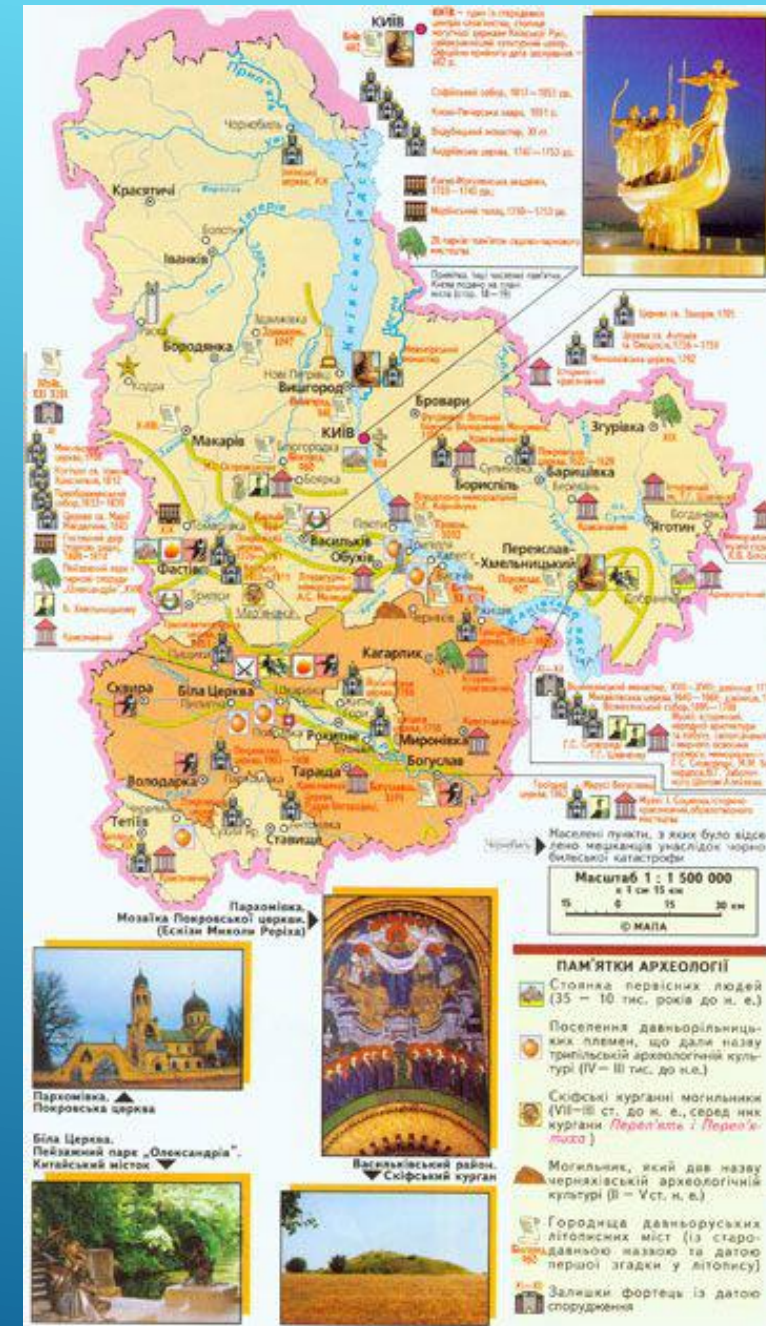
Міжнародний день пам'яток і визначних місць відзначається з ініціативи Міжнародної ради з питань охорони пам'ятників і визначних місць (ІКОМОС), внесеної 18 квітня 1982 року. Рішення про відзначення дати було прийнято Генеральною Асамблеєю ЮНЕСКО у 1983 році.

В Україні відзначається як День пам'яток історії та культури. Свято встановлено в Україні «на підтримку ініціативи вчених, архітекторів, реставраторів, працівників державних органів охорони пам'яток історії та культури» згідно з Указом Президента України «Про День пам'яток історії та культури» від 23 серпня 1999 року № 1062/99.

В Україні «правові, організаційні, соціальні та економічні відносини у сфері охорони культурної спадщини з метою її збереження, використання об'єктів культурної спадщини у суспільному житті, захисту традиційного характеру середовища в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь» врегульовані Законом України «Про охорону культурної спадщини». За цим законом об'єкти культурної спадщини, які перебувають на території України, охороняються державою.

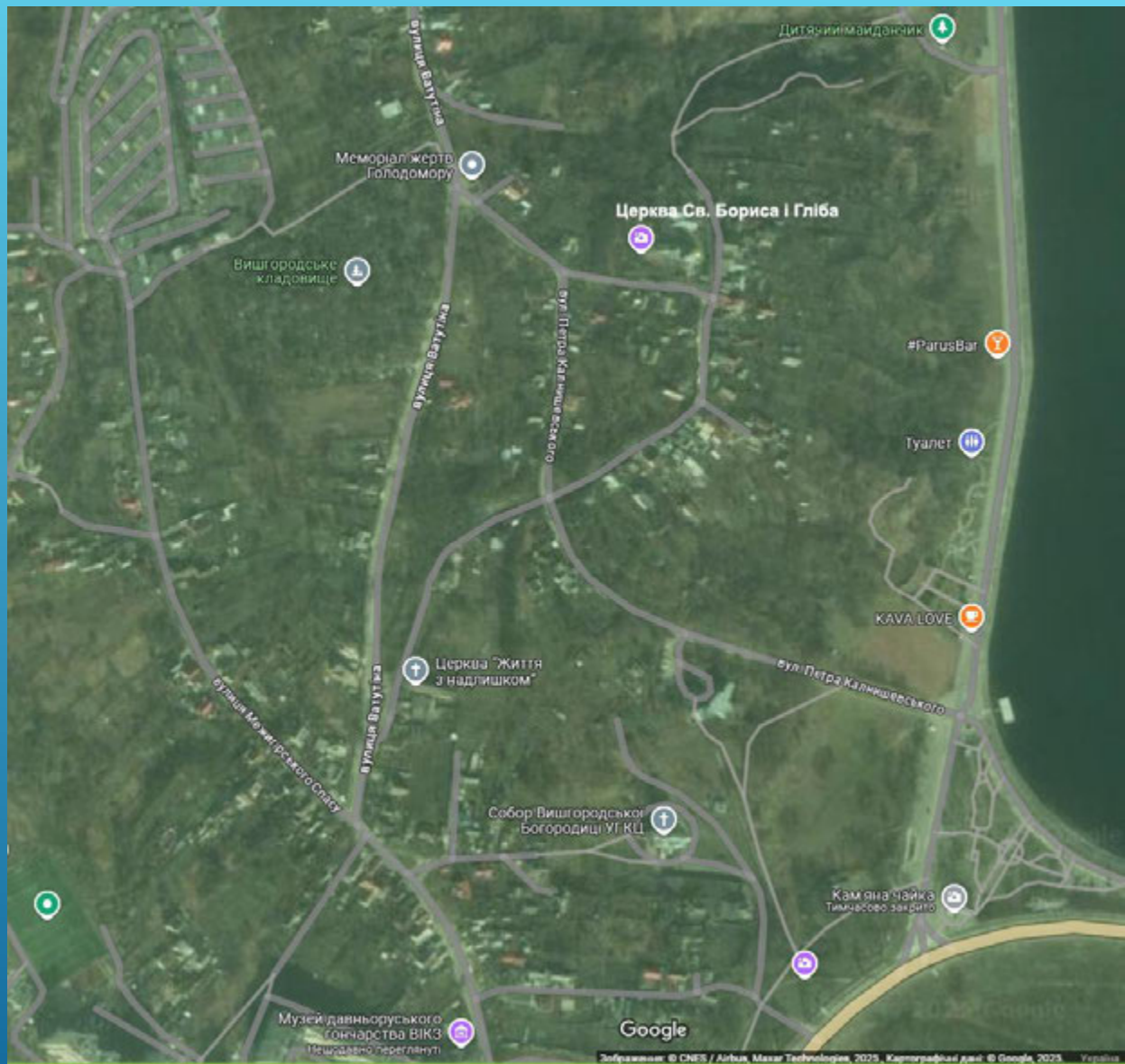
Законом «Про охорону культурної спадщини» визначено також повноваження Кабінету міністрів України у сфері охорони культурної спадщини. Зокрема, занесення об'єктів культурної спадщини національного значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України та внесення змін до нього щодо пам'яток національного значення; подання у відповідні міжнародні інстанції пропозиції про занесення пам'ятки до Списку всесвітньої спадщини; надання дозволу на переміщення (перенесення) пам'ятки національного значення; затвердження Списку історичних населених місць України та змін, внесених до нього; оголошення комплексів (ансамблів) пам'яток історико-культурними заповідниками державного значення та територій історико-культурними заповідними територіями.

Київ давно відомий як місто музеїв і численних пам'яток. Інтерес до них не слабшає, попри всі складнощі сучасної ситуації в Україні. Менш відомо, що наше місто розташоване в цілому сузір'ї цікавих локацій, визначних місць, історичних міст, археологічних об'єктів. Із деякими з них ми хочемо вас ознайомити і радимо їх відвідати.

Вишгород – адміністративний центр Вишгородського району Київської області. Розташований на правому березі Дніпра. Північне передмістя Києва. Перша згадка про існування Вишгорода датується 946 роком. Під цією датою в літописі «Повість минулих літ» він згадується як град княгині Ольги. В XI столітті тут були поховані князі Борис і Гліб – перші руські святі. Вишгород відігравав важливу роль у політичній структурі Русі-України. Він був резиденцією братів або синів Великого князя київського і руського. У XIII столітті Вишгород уже був одним з найбільших міст Давньої Русі, у середньовіччі та в XVII–XVIII століттях був великим центром гончарного промислу. У козацьку добу значення Вишгорода знову зросло. Статус міста повернено 1968 року після завершення будівництва Київської ГЕС. У Вишгороді діє історико-культурний заповідник, у структурі якого працюють два музеї. В історичній частині міста збереглися фрагменти валів давньоруського дитинця та окольного міста, підмурки собору святих Бориса і Гліба XI–XIII ст. З давньої цитаделі міста відкриваються чудові краєвиди.

Вид на давній дитинець міста з Дніпра

Історична частина міста

**Будинок початку ХХ ст. І. Ф. Шкільного (Клюкви)
Музей Вишгородського історико-культурного заповідника**

**Церква святих Бориса і Гліба
(1863 р., відновлена 1998 р.)**

**Вишгородська ікона
Божої Матері
XII ст.**

Вишгород. Древній вал поблизу церкви св. Бориса і Гліба. 1997 р.

ВИШГОРОДСЬКА
ІСТОРИКО-ЕТНОГРАФІЧНА
ЗАПОВІДНИК
**ФРАГМЕНТ СТІНИ
ХРАМУ-УСПІЛЬНИЦІ
БОРИСА ТА ГЛІБА
XI-XII ст.**

Музей давньоруського гончарства у Вишгороді

Білогородка.

**У селищі збереглися
залишки укріплень
давньоруського
Білгорода Київського**

**Вид на місце дитинця
Білгорода Київського X–XIII ст.
з долини р. Ірпінь**

**На валу X ст. споруджено
пам'ятник засновнику
міста – Володимиру
Великому**

**Вигляд на дитинець і частину окольного міста
Білгорода Київського на Google Earth**

БІЛОГОРОДСЬКІ ОБОРОННІ ВАЛИ І РОВИ

Об'єкт культурної спадщини національного значення
«Городище літописного міста Білгород і могильник»

– залишки фортифікаційних укріплень міста Білгород, в основі яких знаходяться дерево-земляні зрубні конструкції, в деяких випадках обкладені серцевою цеглою. Вони є визначним зразком давньоруського військово-інженерної архітектури X-XIII ст. На той час місто Білгород відігравало значну роль в обороні Києва. Воно стояло

на шляху до столиці із заходу, було останнім укріпленим форпостом на підступах до столиці. За літописними повідомленнями з другої половини XI ст. Білгород часто фігурує в ролі князівської резиденції або місця, куди приходила військова підмога під час міжусобних війн за київський стіл.

Модель фортифікаційної конструкції (за літописними повідомленнями з другої половини XI ст. Білгород часто фігурує в ролі князівської резиденції або місця, куди приходила військова підмога під час міжусобних війн за київський стіл).

Місцевість біля Білгороду (за літописними повідомленнями з другої половини XI ст. Білгород часто фігурує в ролі князівської резиденції або місця, куди приходила військова підмога під час міжусобних війн за київський стіл).

Укріплення поділяли давнє місто на три райони – **дитинець** (найдавніша частина міста), **північний та південний посади**. Протяжність укріплень сягає близько 3 кілометрів. Висота стін дорівнювала 12 метрам та мала ширину понад 20 м.

Білгородський літописний пам'ятник (за літописними повідомленнями з другої половини XI ст. Білгород часто фігурує в ролі князівської резиденції або місця, куди приходила військова підмога під час міжусобних війн за київський стіл).

За даними Іпатіївського літопису, Князь Володимир в 991 році заклав місто Білгород «У рік 6500 [991] Володимир заклав

город Білгород, і набрав у нього [людей] з інших городів, і багато людей зів'я у нього, бо любив він город сей». Археологічні дослідження підтверджують, що саме в цей період Білгород розростається і стає великим містом площею близько 120 га.

Модель фортифікаційної конструкції (за літописними повідомленнями з другої половини XI ст. Білгород часто фігурує в ролі князівської резиденції або місця, куди приходила військова підмога під час міжусобних війн за київський стіл).

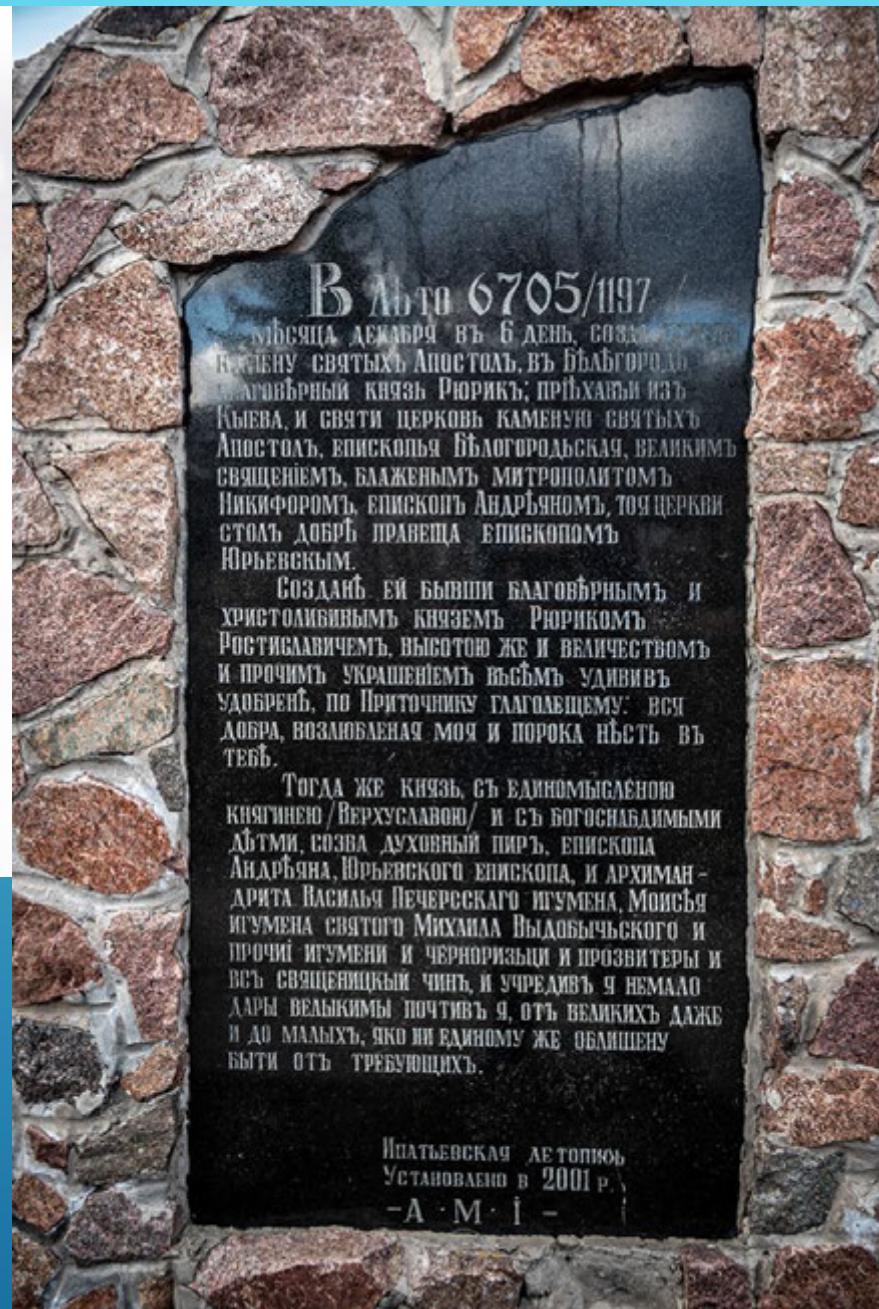
План і конструкція укріплень міста X–XIII ст.

Залишки валів дитинця

**Реконструкція Ю. С. Асєєва
церкви Святых Апостолів
XII–XIII ст.**

**Встановлення
інформаційного стенду
біля місця, де стояв храм**

Джерело під схилом плато, на якому розташована Білогородка

Пам'ятний знак по дорозі до джерела, присвячений легенді про облогу Білгорода печенігами в X столітті та «криниці з киселем»

Вид з дитинця на долину річки Ірпінь

Східний вал окольного міста X–XIII ст.

Київський археологічний комплекс – археологічний об'єкт на південній околиці Києва, площею близько 75 га, визнаний пам'яткою археології національного значення відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 928 від 3 вересня 2009 року. «Про занесення об'єктів культурної спадщини національного значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України». До Реєстру занесено пам'ятку археології «Київське городище і курганний могильник» (вул. Київська, 15 у місті Києві), охоронний номер 260026-Н. Комплекс розташований за 10 км на південь від Києво-Печерської Лаври, на правому березі Дніпра, у Голосіївському районі Києва в історичній місцевості Київ, яка межує з історичними місцевостями Мишоловка, Корчувате, Болгарське та Національним природним парком «Голосіївський».

До Китаївського археологічного комплексу належать:

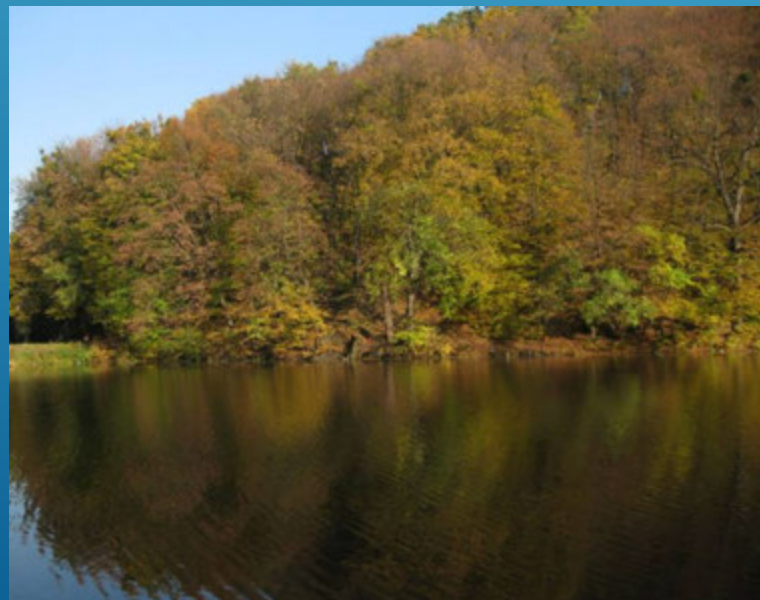
- ▶ **Городище (фортеця).** Укріплена частина з трьома лініями валів та ровів. Площа близько 6 га. Культурний шар містить кераміку зарубинецької культури та фрагменти часів Київської Русі.

- ▶ **Китаївське поселення.** Неукріплене поселення. Площа близько 35 га. Виявлено різноманітний археологічний матеріал та об'єкти пізньотрипільського софіївського типу (3200/3100–2800 рр. до н. е.), доби Київської Русі (X–XIII ст.) та литовського періоду (XIV–XV ст.). У південно-західній його частині трапляється ліпна кераміка волинцевської культури (VIII–IX ст.).

- ▶ **Курганний могильник.** Складається з двох курганних груп площею 1,5 га (193 поховання) та 2,5 га (173 поховання). Середня висота курганів становить 0,5–1 м. Найбільший курган висотою 2 м, діаметром 20 м. Датування: X – початок XI ст.

- ▶ **Поселення в урочищі Виноградний сад.** Поселення між двома групами курганів на схилі біля балки, що веде до долини Дніпра. Площа близько 2,5 га. До монастирського хутора з виноградним садом існувало поселення часів Київської Русі.

- ▶ **Печерний комплекс Китаївської пустині.** Складається з двох груп. Перша група міститься в товщі гори, на якій розташоване городище і є двоярусним лабіринтом житлових, господарських і культових приміщень. Друга група розташована в урочищі Виноградне, пов'язана з монастирським хутором і використовувалася як льохи та льодинці для зберігання продуктів. У печерах виявлено археологічні матеріали XVIII–XIX ст.

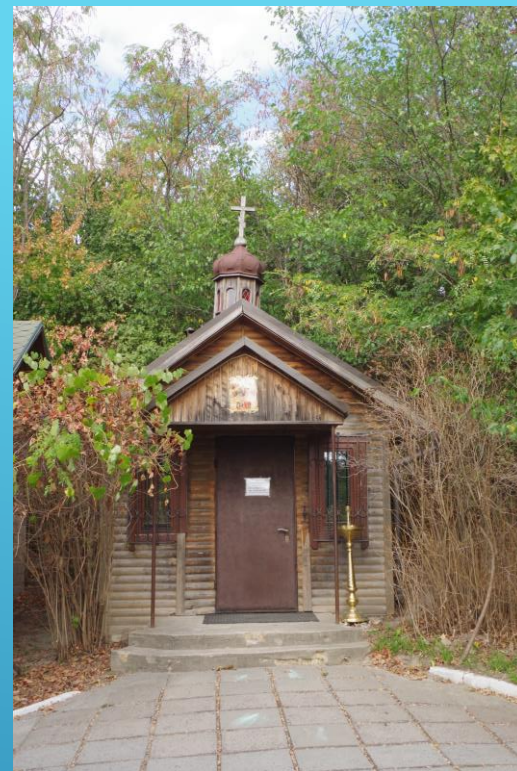
Троїцький Китаївський чоловічий монастир, перша згадка – 1716 рік. Дієв до 30-х років XX століття, відновлений у 1993 році.

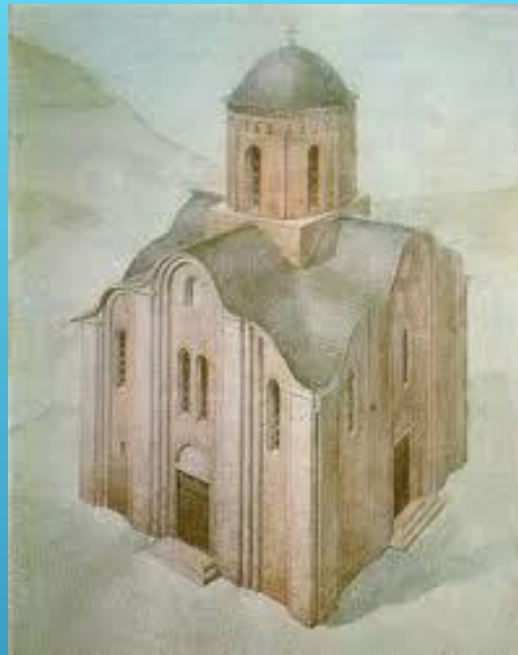
Троїцька церква, збудована протягом 1763–1767 років лаврським майстром Степаном Ковніром за проектом архітектора Петра Неєлова.

Китаївська пустинь і поселення поряд з монастирем пов'язані з багатьма видатними діячами церкви і культури.

**Китаївський
монастирський
печерний
комплекс
виник у XIV
столітті.**

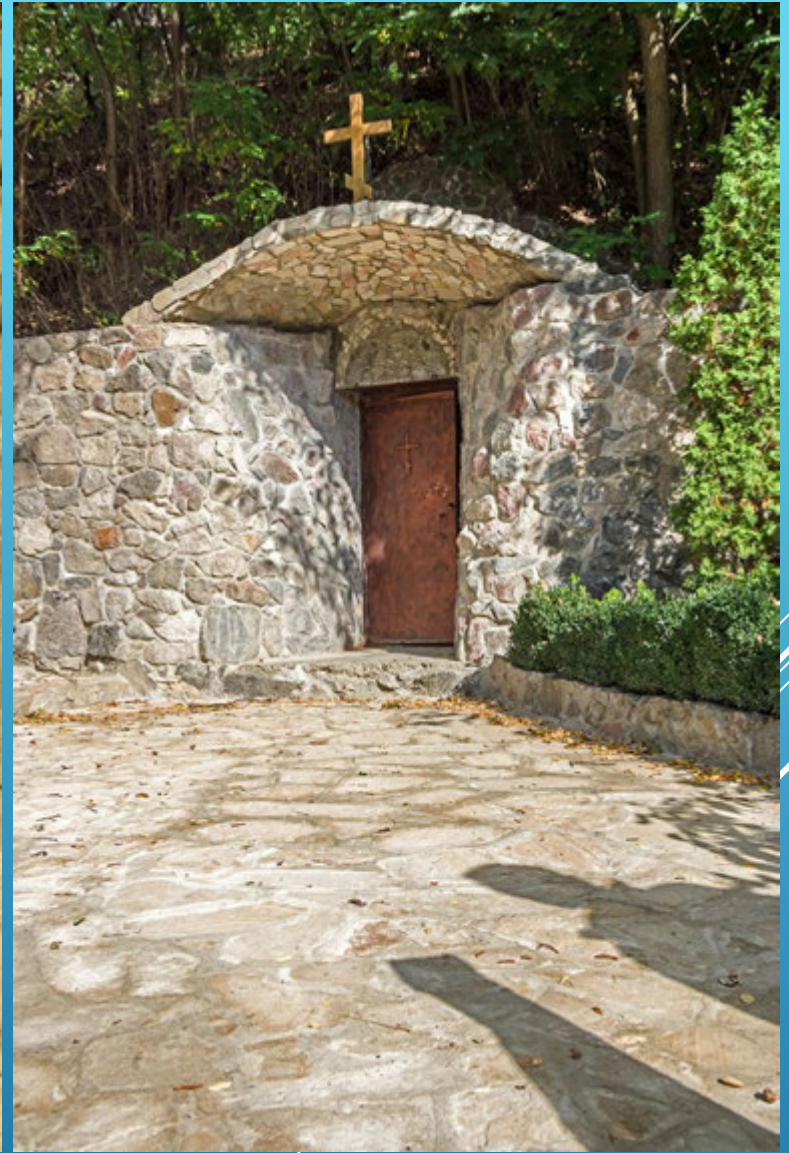

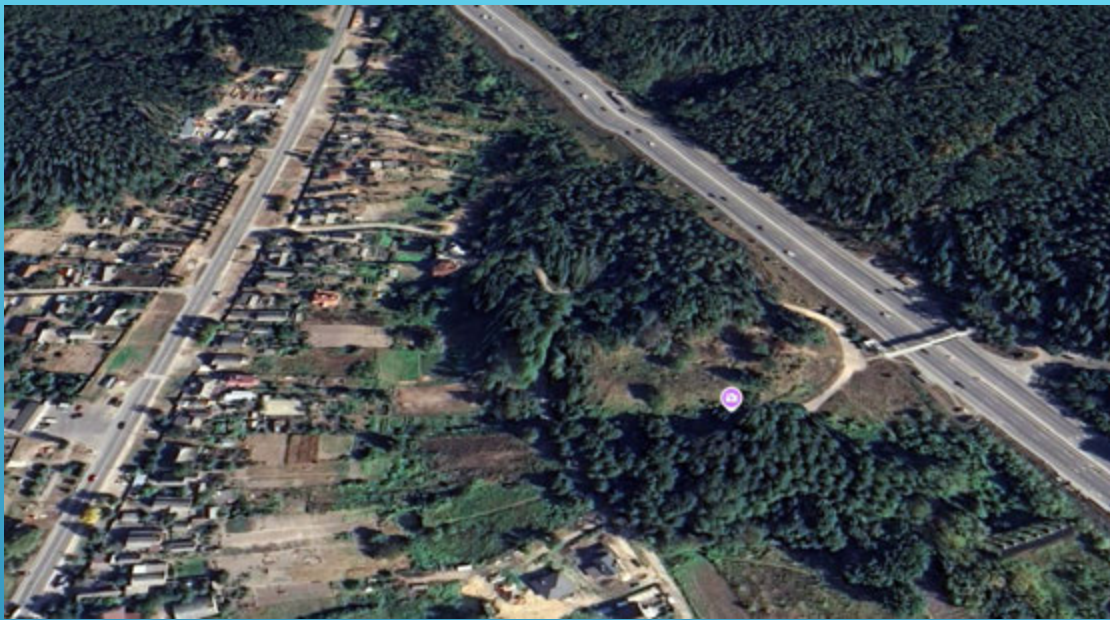
Церковщина – історична місцевість на території Голосіївського району міста Києва. Церковщина (Хутір Вільний) розташована між Пироговим, Голосієвом, Феофанією та південними кордонами району.

За часів Київської Русі в Церковщині було засновано Гнилецький монастир, у XII столітті споруджено муровану церкву

У Церковщині збереглися середньовічні печери. На початку XX століття збудовано сучасні наземні споруди монастиря. Печери тоді ж було частково укріплено цеглою. У 1922 році монастир закрили. Богослужіння відновлено в 1999 році. У кінці XX столітті тут було проведено археологічні дослідження.

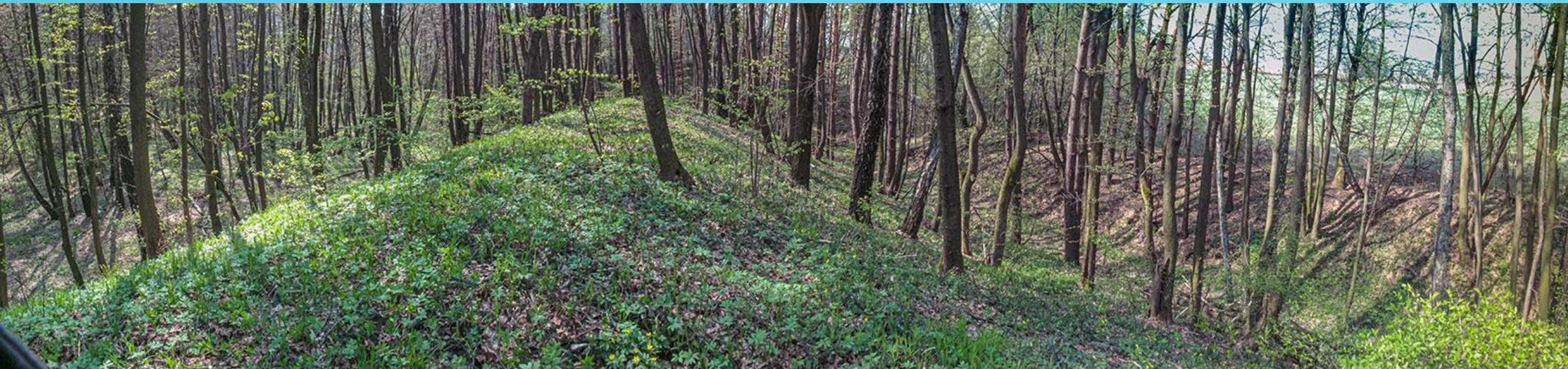

Поблизу села **Віта-Поштова**, уздовж Вітянської лінії Змійєвих валів розташовано городище X–XIII ст. На думку ряду дослідників, саме тут було літописне місто Звенигород, уперше згадане в літописі під 1097 роком в історії про осліплення князя Василька Тербовлянського.

У 1929–1933 роках у товщі пагорба, на якому розташований дитинець городища, збудовано споруди Київського укріпрайону (дот 179 і підземне приміщення командного пункту ділянки оборони, «мінна група» з оголовком). У наш час встановлено пам'ятні знаки на честь учасників оборони Києва в 1941 році. Під городищем упорядковано джерело.

Між селами **Лісники**, **Ходосівка**, **Кременище**, **Круглик** розташовано **Чернечий ліс**, у якому збереглися вали скіфської доби (V століття до н. е.). Висота валу на деяких ділянках сягає 7 м. З напольного боку є глибокий рів. Це частина великоих укріплень, які зведені на обох берегах річки Віта. На правому березі вони тягнуться від **Ходосівки** через **Іванковичі** в напрямку до **Круглика**.

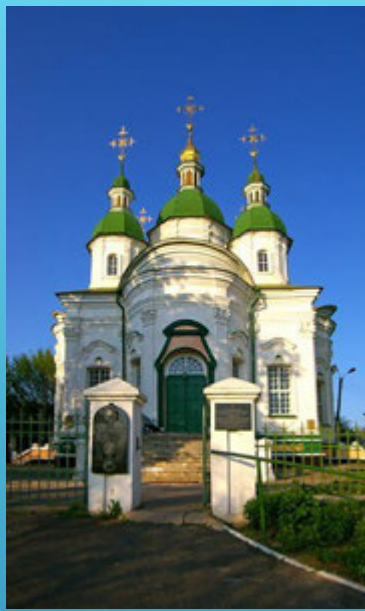

Дот 152

Змієвий вал біля с. Іванковичі

У селі Круглик у вал врізано бункер часів Другої світової війни (дот 151). У кількох місцях доти збудовано на місці крайніх ділянок валів, де вони виходять у заплаву ріки (дот 152). Один з бункерів у повоєнний час був підтоплено спорудженим на річці Віта ставом.

Васильків (давньоруський Василів) засновано у X ст. князем Володимиром Великим як одну з фортець Стугнянської лінії укріплень і названо за власним християнським іменем. У Василеві народився перший ігумен Києво-Печерської лаври Феодосій Печерський. На височинах у центрі Василькова збереглися вали дитинця та окольного міста. У 1758 році на території давньої цитаделі в звели церкву Антонія і Феодосія (архітектор С. Ковнір).

Вид з валів дитинця на частину окольного міста Х–ХІІІ століття

Каплиця преподобного Феодосія
Печерського

Хрест на валу дитинця давньоруського
Василева

Церква Святого Миколая

З валів на високих пагорбах відкривається
чудова панорама міста

У західній частині села **Старі Безрадичі** на пагорбі над лівим берегом Стугни височіє ще одне городище Стугнянської оборонної лінії X століття. Вона складалася зі сторожових градів, які були на відстані прямої видимості один від одного. Між ними проходила лінія Змійєвих валів.

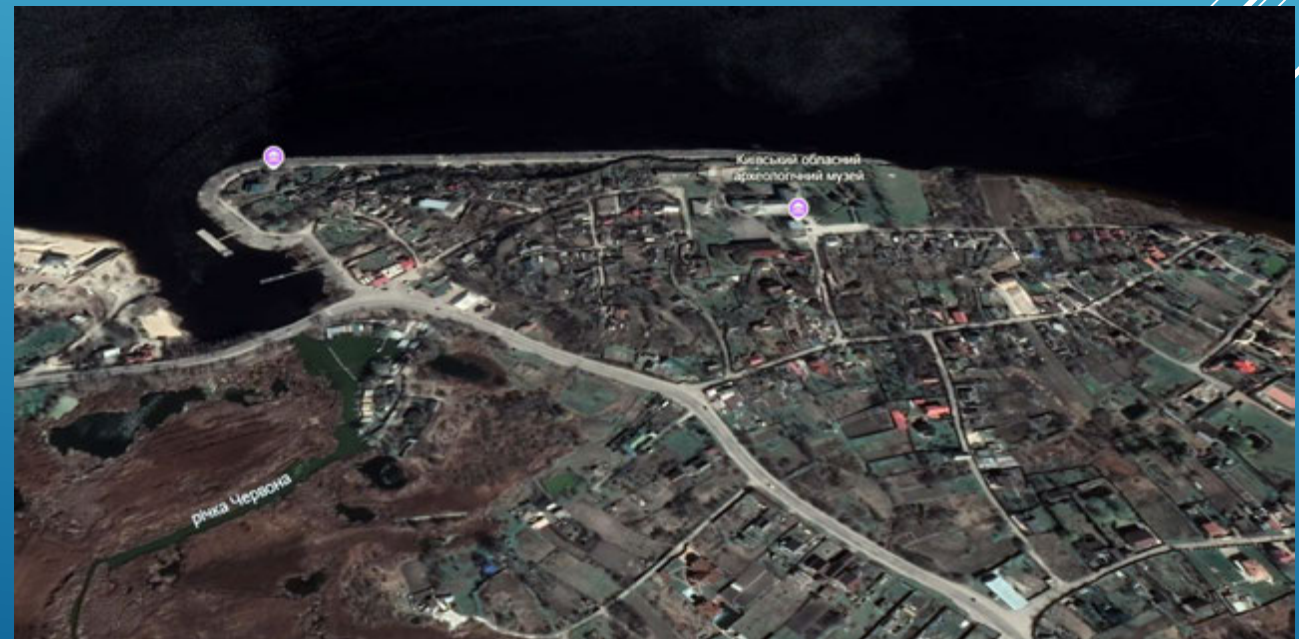

На городищі
ростуть рідкісні
рослини. У кінці
весни – на початку
літа тут цвіте
ковила.

У селі **Трипілья** між річками Красною на півночі та Бобрицею на півдні, які тут впадають у Дніпро, на Посадовій горі розташовано городище давньоруського міста Треполя, уперше згаданого під 1093 роком. На горі зафіксовано культурні нашарування XI–XVII століть. Місто складалося з укріпленого дитинця та посаду загальною площею близько 30 га. Укріплення на горі існували до XVIII століття.

У 1996 році в Трипільлі створено Київський обласний археологічний музей, біля якого 2002 року встановлено пам'ятники Вікентію Хвойці та повстанському отаману Зеленому (Данилові Терпилу).

За назвою Трипільля археолог Вікентій Хвойка назвав відкриту ним трипільську археологічну культуру, поселення якої він досліджував неподалік.

Упорядник: с. н. с. Музею історії Десятинної церкви Андрій Чекановський.

Використано фотографії Андрія Чекановського та матеріали і зображення з відкритих джерел:

Заставка <https://nubip.edu.ua/node/59793>

3 с. <https://www.pinterest.com/pin/743305113514914473/>

4 с. Домінік П'єр де ля Фліз. «Медико-топографічний опис державних маєтностей Київської округи з зображенням деяких природних витворів рослинного і тваринного світу, разом із статистикою кожного села, їхнім виглядом, зробленим з натури, зображенням селянських костюмів та географічною картою Київської округи». Київ, 1854. 772 с.

4 с. Загальний вигляд стародавнього Вишгорода. Реконструкція. О. Mustafin.

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B8%D1%88%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4#/media/Файл:Стародавній_Вишгород.jpg

5 с. Вид на дитинець Вишгорода з церквою Св. Бориса і Гліба. Oleksandr Malyon.

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B8%D1%88%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4#/media/Файл:Церква_святих_Бориса_і_Гліба.jpg

5 с. Музей ВІКЗ 2021 р. Іван Биков.

https://www.google.com/maps/@50.58337,30.4889526,3a,75y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sCIHM0ogKEICAgICyqLDPrAE!2e10!3e12!6shttps:%2F%2Fih3.googleusercontent.com%2Fgps-cs-s%2FAB5caB_k6dLEqBkEHm7EkHH8Maw40aVs96ZPH6_hkpCsDcQ0sr7zExnp-3dwcWSsCsdezavVU2bCZI3f9f-_P90I1GBsc2J28xRMe2azfBJTCsLT0ivn0vfCOiab2KQBDydFMLn9XGIATQ%3Dw203-h142-k-no!7i5544!8i3904?authuser=0&entry=ttu&g_ep=EgoyMDI1MDQwOS4wIjKXMDSoASAFQAw%3D%3D

6 с. Старе фото валу. <https://www.vikz.org.ua/8-qr-koduvannya-storiko-kulturnih-pam-yatok-vishgorodschini-ob-kti-qr-koduvannya.html>

6 с. Сергій Венцеславський. [https://uk.wikipedia.org/wiki/Церква_Святих_Бориса_і_Гліба_\(Вишгород\)#/media/Файл:Церква_святих_Бориса_і_Гліба_Вишгород_2020.jpg](https://uk.wikipedia.org/wiki/Церква_Святих_Бориса_і_Гліба_(Вишгород)#/media/Файл:Церква_святих_Бориса_і_Гліба_Вишгород_2020.jpg)

6 с. https://uk.wikipedia.org/wiki/Вишгородська_ікона_Божої_Матері

6 с. Yurii-mr. [https://uk.wikipedia.org/wiki/Вишгород_\(археологічна_пам%27ятка\)#/media/Файл:YMR-2015-02-01_005.jpg](https://uk.wikipedia.org/wiki/Вишгород_(археологічна_пам%27ятка)#/media/Файл:YMR-2015-02-01_005.jpg)

7 с.

https://www.google.com/maps/place/Музей+давньоруського+гончарства+ВІКЗ/@50.5896404,30.494816,3a,75y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sCIHM0ogKEICAgIDmp7SVKg!2e10!3e12!6shttps:%2F%2Fih3.googleusercontent.com%2Fgps-cs-s%2FAB5caB8E1hodYeNKLqsL3zB6z1dUIxkJKIf4DLOYnwZVbPHIoXSDpJvTuvAMln_aJtB11yWZvTbPdY9j-gghPWMS48T7jQHhbnvCphbRojqFO187SBdKyaMcpj3UENniDefOSxP60ft%3Dw203-h152-k-no!7i4624!8i3468!4m9!3m8!1s0x40d4d4a705ae6795:0xab1c853193f60249!8m2!3d50.589582!4d30.494438!10e5!14m1!1BCglgAQ!16s%2Fg%2F11fj7Iwl0q?authuser=0&entry=ttu&g_ep=EgoyMDI1MDQwOS4wIjKXMDSoASAFQAw%3D%3D

7 с. Григорій Марчук.

https://www.google.com/maps/place/Музей+давньоруського+гончарства+ВІКЗ/@50.589582,30.494438,3a,75y/data=!3m8!1e2!3m6!1sCIHM0ogKEICAgICkzqf_DA!2e10!3e12!6shhttps:%2F%2Fh3.googleusercontent.com%2Fgps-cs-s%2FAB5caB85Krs8EJKqirjMOgrJIKuE7D5I2146Ea5DLM8TW1fy5I9ixCvLTE4htlUMRScOezMy89f9u6yZ8P5orWmJa0dXmXWAwrlWkofVKSdNYwotl5703z698aFG7yEpnDTzJWsn sAGA%3Dw203-h152-k-no!7i4032!8i3024!4m9!3m8!1s0x40d4d4a705ae6795:0xab1c853193f60249!8m2!3d50.589582!4d30.494438!10e5!14m1!1BCgIlgAQ!16s%2Fg%2F11fj7lwl0q?authuser=0&entry=ttu&g_ep=EgoyMDI1MDQwOS4wIKXMDSOASAFQAw%3D%3D

8 с. https://www.google.com/maps/@50.3911882,30.2147982,3a,75y,151.95h,93.9t/data=!3m7!1e1!3m5!1snxrMGj2JD04jMMoCKC2Hzw!2e0!6shhttps:%2F%2Fstreetviewpixels-pa.googleapis.com%2Fv1%2Fthumbnail%3Fcb_client%3Dmaps_sv.tactile%26w%3D900%26h%3D600%26pitch%3D-3.900479729432192%26panoid%3DnxrMGj2JD04jMMoCKC2Hzw%26yaw%3D151.9503826493676!7i13312!8i6656?authuser=0&entry=ttu&g_ep=EgoyMDI1MDQwOS4wIKXMDSOASAFQAw%3D%3D

9 с. Олександр Бонь. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=9707941812561370&set=pcb.9707944159227802>

10 с. Олександр Бонь. <https://www.facebook.com/photo?fbid=9707942382561313&set=pcb.9707944159227802>

10 с. Толочко. П. П. Киев и Киевская Земля в эпоху феодальной раздробленности XII-XIII веков. Київ, 1980. 224 с.

11 с. Sergiy Ponomarenko.

https://www.google.com/maps/@50.3914698,30.2149967,3a,75y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sCIHM0ogKEICAgIDEjbOnAg!2e10!3e12!6shhttps:%2F%2Fh3.googleusercontent.com%2Fgps-cs-s%2FAB5caB9v1mlqeUqLU6V56i4IdePBQzX8NMYipwM7PIGKNPIIBw_KhhIR6qyt_Y9gUuszplfIlibMx5kBpH6Xs9rAg2If-WpZtZGnCoPgXj3jD2BoVKG2eHg2JOJE5AZVe2P3f-D_RPBZaU%3Dw203-h114-k-no!7i3264!8i1836?authuser=0&entry=ttu&g_ep=EgoyMDI1MDQwOS4wIKXMDSOASAFQAw%3D%3D

11 с. https://www.google.com/maps/@50.3890965,30.2323936,3a,75y,348.21h,90.61t/data=!3m7!1e1!3m5!1sAF1QipNBLmdOI0kLG9SOT-G2uxWleXROVUZAQf1e9cU3!2e10!6shhttps:%2F%2Fh3.googleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipNBLmdOI0kLG9SOT-G2uxWleXROVUZAQf1e9cU3%3Dw900-h600-k-no-pi-0.613471161903874-ya355.3173074707218-ro0-fo100!7i10560!8i5280?authuser=0&entry=ttu&g_ep=EgoyMDI1MDQwOS4wIKXMDSOASAFQAw%3D%3D

12 с. <https://life.pravda.com.ua/culture/zabudova-kitajivskogo-gorodishcha-300142/>

12 с. https://www.pslava.info/Kyiv_Kytajiv_2011-04-20-039,151478.html

13 с. Звід пам'яток історії і культури України. Київ, 1999 р. Т. 1, Київ. с. 466

13 с. https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Файл:Китаївське_городище_та_курганий_могильник_01.JPG

13 с.

https://www.google.com/maps/@50.369065,30.542684,3a,75y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sCIHM0ogKEICAgIDqzbfzjwE!2e10!3e12!6shttps:%2F%2Fh3.googleusercontent.com%2Fgps-cs-s%2FAB5caB_ud-AwmiL5oeAOUBn1iXTVIU3g0sZp76igqXeOmXZnHJ3pTjyKIsbaGWVbvQ1JPBBgJ1IO1IN6ZeFiz9Te0MtcExBIUfj2NUqnZDJnr4YCMxukEZ59Shw3z8QjT7dxUpviu%3Dw203-h152-k-no!7i1600!8i1200?entry=tту&g_ep=EgoyMDI1MDQwOS4wIKXMDSOASAFQAw%3D%3D

13 с. М. І. Жарких. https://www.pslava.info/Kyiv_Kytajiv_2011-04-20-057,151485.html

15 с. <https://the-city.kiev.ua/ua/excursion/avtobusnaya-ekskursiya-kievskie-peshchery-358/10>

15 с. https://club.kyiv.ua/kytaiv_kyiv

15 с. [https://ru.wikipedia.org/wiki/Файл:Могила_Досифеи_Киевской_в_Свято-Троицком_монастыре_\"Китаевская_пустынь\".jpg](https://ru.wikipedia.org/wiki/Файл:Могила_Досифеи_Киевской_в_Свято-Троицком_монастыре_\)

15 с. https://serg-klymenko.narod.ru/Kyiv/KyivKytaiv/IMG_5652.htm

16 с. <https://www.arhplan.ru/history/feudalism/kiev-history-end-xvii-first-half-xiii>

17 с. <https://relax.com.ua/uk/where-to-go-uk/tserkvy-kyyeva/gniletskij-pechernij-monastir/>

18 с. [https://uk.wikipedia.org/wiki/Віта-Поштова_\(городище\)#/media/Файл:Городище_Віта-Поштова_5.jpg](https://uk.wikipedia.org/wiki/Віта-Поштова_(городище)#/media/Файл:Городище_Віта-Поштова_5.jpg)

18 с. Оля Левицька.

https://www.google.com/maps/place/%D0%94%D0%9E%D0%A2+%E2%84%96179/@50.3208505,30.388146,3a,75y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sCIHM0ogKEICAgID6zeDUggE!2e10!3e12!6shttps:%2F%2Fh3.googleusercontent.com%2Fgps-cs-s%2FAB5caB_UefxHblcmatu1XOS3k7nyVH0hhQnzn5sAoNQiiiA07I156y4IIHkf6I3R1bob-bz69mh8zgiHTbXcghuAgu3iF63ZuVh91uAELKf8B0ctPm8QHllcMsjFIHDWLSYYkefsvJtO%3Dw222-h100-k-no!7i3280!8i1476!4m9!3m8!1s0x40d4b7b5766b1187:0xc8d32ee454eef9ed!8m2!3d50.3208505!4d30.388146!10e5!14m1!1BCglgAQ!16s%2Fg%2F11gt__hw9b?authuser=0&entry=tту&g_ep=EgoyMDI1MDQwOS4wIKXMDSOASAFQAw%3D%3D

19 с. Гордій Вербицький.

https://www.google.com/maps/place/%D0%94%D0%9E%D0%A2+%E2%84%96179/@50.3208505,30.388146,3a,75y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sCIABlhADyckZ7i4tpmfvcVcABP_2!2e10!3e12!6shttps:%2F%2Fh3.googleusercontent.com%2Fgps-cs-s%2FAB5caB_8OZ22f8rGik8CwlHgHjyl3gNiMsHwKPEZ3XZHuqaJECYpmeJloOP0dWS1vrloUdhGwycpBd9Vd43QNXkW2fLloP3SwOEKQxUJK76x8Ov1pWfAU09cCmUYIhkdmAsHaeDbpzlQkZEzE6R%3Dw397-h298-k-no!7i9248!8i6936!4m9!3m8!1s0x40d4b7b5766b1187:0xc8d32ee454eef9ed!8m2!3d50.3208505!4d30.388146!10e5!14m1!1BCglgARICGAI!16s%2Fg%2F11gt__hw9b?authuser=0&entry=tту&g_ep=EgoyMDI1MDQwOS4wIKXMDSOASAFQAw%3D%3D

19 c. Vladimir Fedortsov.

https://www.google.com/maps/place/%D0%94%D0%9E%D0%A2+%E2%84%96+179/@50.3208505,30.388146,3a,75y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sCIHM0ogKEICAgICovP5WA!2e10!3e12!6shttps:%2F%2Fih3.googleusercontent.com%2Fgps-cs-s%2FAB5caB9X6fAjPtvW-oFxdA6MiwdpfSE4H2_fQ_IRCqN9cIFL8jsCoyg2MkkhjFPbgEkLN1fDckFVBXJh6L4KrxYMN9Zw5DLwszbGAEV_YBei9XRCNXauU63RJErfj6pFfOOPLLXxxWy%3Dw203-h270-k-no!7i3000!8i4000!4m9!3m8!1s0x40d4b7b5766b1187:0xc8d32ee454eef9ed!8m2!3d50.3208505!4d30.388146!10e5!14m1!1BCglgAQ!16s%2Fg%2F11gt__hw9b?authuser=0&entry=tту&g_ep=EgoyMDI1MDQwOS4wIXMDSOASAFQAw%3D%3D

19 c.

https://www.google.com/maps/place/%D0%A0%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D0%BA/@50.320442,30.3880628,3a,75y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sCIHM0ogKEICAgIDbuLCMzAE!2e10!3e12!6shttps:%2F%2Fih3.googleusercontent.com%2Fgps-cs-s%2FAB5caB_uysOeifxZ_Rp7zVJEQL81JZC_u3Yivr8GuK_Vi44dX1vr5VfShSGE4i1osdgMcJU6M1h21ybIF_KiEdu7LkjjqnZ94C7t1P7ugpz5o2yLyH-YjTUMA71f14DybpKAG9uJzIEr%3Dw203-h152-k-no!7i4624!8i3472!4m7!3m6!1s0x40d4b77a4ab26869:0x9b01e8acd8908c6d!8m2!3d50.3205486!4d30.3877766!10e5!16s%2Fg%2F11rwm82dx4?authuser=0&entry=tту&g_ep=EgoyMDI1MDQwOS4wIXMDSOASAFQAw%3D%3D

19 c. Elena Koshel.

https://www.google.com/maps/place/%D0%94%D0%9E%D0%A2+%E2%84%96+179/@50.3208505,30.388146,3a,75y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sCIHM0ogKEICAgIDm1f-TfA!2e10!3e12!6shttps:%2F%2Fih3.googleusercontent.com%2Fgps-cs-s%2FAB5caB8TNiSfgz1N7zMS1ElpbaXzX27z1JcoVVBC-EXQtyMdv8b9THrCwkBNVKHGNxfM55E9X83KIC7m_4nkTSqNeo-KvDoELOhPIEh58Xaz_O1pzek_I-Yks0_7vFfLXXbuqICj8fNv%3Dw203-h270-k-no!7i2448!8i3264!4m7!3m6!1s0x40d4b7b5766b1187:0xc8d32ee454eef9ed!8m2!3d50.3208505!4d30.388146!10e5!16s%2Fg%2F11gt__hw9b?authuser=0&entry=tту&g_ep=EgoyMDI1MDQwOS4wIXMDSOASAFQAw%3D%3D

21 c. <https://travels.in.ua/uk-UA/object/4140/dot-152>

21 c. Олксандр Кольнер.

https://www.google.com/maps/@50.30317,30.46152,3a,83.1y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sCIHM0ogKEICAgIDq5cidqQE!2e10!3e12!6shttps:%2F%2Fih3.googleusercontent.com%2Fgps-cs-s%2FAB5caB9Gu_Bli5cEZ_jQSbiMFjJeofR4zYeWU1yB2er0O0PZGNNU6vIET6GsvlzfhIDcRC1OTEDQ6FFsI3rFlcV-U_3oJ23rhKnA4I0ug5qknv19u1T5KmJMGYkKPN3cEFSj10QAYOBQ%3Dw203-h152-k-no!7i1000!8i750?authuser=0&entry=tту&g_ep=EgoyMDI1MDQwOS4wIXMDSOASAFQAw%3D%3D

21 c. Mykola Omelchenko.

https://www.google.com/maps/@50.30317,30.46152,3a,83.1y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sCIHM0ogKEICAgIDq5cidqQE!2e10!3e12!6shttps:%2F%2Fih3.googleusercontent.com%2Fgps-cs-s%2FAB5caB9Gu_Bli5cEZ_jQSbiMFjJeofR4zYeWU1yB2er0O0PZGNNU6vIET6GsvlzfhIDcRC1OTEDQ6FFsI3rFlcV-U_3oJ23rhKnA4I0ug5qknv19u1T5KmJMGYkKPN3cEFSj10QAYOBQ%3Dw203-h152-k-no!7i1000!8i750?authuser=0&entry=tту&g_ep=EgoyMDI1MDQwOS4wIXMDSOASAFQAw%3D%3D

22 c. <https://edukraina.org/miejsce/214/>

22 c. М. І. Жарких. https://www.pslava.info/Vasylkiv_HillfortLitopMistaVasyliv_a240-22,247874.html

23 c. <https://www.navkoloua.com/tours-ukraine/day-tours/zmievyy-valy-vasilkovskie-karpaty.html>

24 c. https://www.google.com/maps/@50.1568208,30.5697328,3a,62.7y,254.49h,82.88t/data=!3m7!1e1!3m5!1szcNCJinxSrg63sxtvyEdPw!2e0!6shttps:%2F%2Fstreetviewpixels-pa.googleapis.com%2Fv1%2Fthumbnail%3Fcb_client%3Dmaps_sv.tactile%26w%3D900%26h%3D600%26pitch%3D7.117675078860259%26panoid%3DzcNCJinxSrg63sxtvyEdPw%26yaw%3D254.48642574285896!7i13312!8i6656?authuser=0&entry=ttu&g_ep=EgoyMDI1MDQwOS4wIXMDSOASAFQAw%3D%3D

26 c. Олег Лего. https://www.google.com/maps/@50.1275992,30.7602851,3a,75y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sCIHM0ogKEICAgICEoN-nBw!2e10!3e12!6shttps:%2F%2FIh3.googleusercontent.com%2Fgps-cs-s%2FAB5caB_gsf0TIE_IQ76pyzejPN3svfEkhpd_IHhbD8r4_IhRqNpblwU0YdLV8g4EHudLKdQx1bGnPu9fXtKQOIEPrgE4kSA3uwkXX95a87izfSB4o9oP9ZYEM0ovcGZ9GJ_XVbe6LEAI%3Dw203-h135-k-no!7i5286!8i3524?authuser=0&entry=ttu&g_ep=EgoyMDI1MDQwOS4wIXMDSOASAFQAw%3D%3D

27 c.

https://www.google.com/maps/place/%D0%9A%D0%B8%D0%B5%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9+%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%BD%D0%BE%D0%B9+%D0%B0%D1%80%D1%85%D0%B5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9+%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B9/@50.1254493,30.7755251,3a,75y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sAF1QipMUAjWFdT1-l820-E3E_ErhH_38CvyYKOISjmKN!2e10!3e12!6shttps:%2F%2FIh3.googleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipMUAjWFdT1-l820-E3E_ErhH_38CvyYKOISjmKN%3Dw203-h135-k-no!7i2256!8i1504!4m7!3m6!1s0x40d49176194a786d:0xec3e643df9599a26!8m2!3d50.1254722!4d30.7753764!10e5!16s%2Fg%2F11byp86qrw?authuser=0&entry=ttu&g_ep=EgoyMDI1MDQwOS4wIXMDSOASAFQAw%3D%3D

27 c. Владислав Крилевський.

https://www.google.com/maps/place/%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9+%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%B9+%D0%B0%D1%80%D1%85%D0%B5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9+%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B9/@50.1254722,30.7753764,3a,75y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sCIHM0ogKEICAgIdQ0fyaoAE!2e10!3e12!6shttps:%2F%2FIh3.googleusercontent.com%2Fgps-cs-s%2FAB5caB_P5VI_2lv8Ywj6oAD3HryfiHfaAgaeMwBWEp-agTmqViHdY_hslT0isU6Cye6MmrIGA6v8ERVHuhpkD6Xn-tTkZshULrZXEiwE9AfZY9lv6vyRw7EBI9rdsPCQ47GSZ2EMMhVUhg%3Dw203-h270-k-no!7i3000!8i4000!4m7!3m6!1s0x40d49176194a786d:0xec3e643df9599a26!8m2!3d50.1254722!4d30.7753764!10e5!16s%2Fg%2F11byp86qrw?authuser=0&entry=ttu&g_ep=EgoyMDI1MDQwOS4wIXMDSOASAFQAw%3D%3D

Дякуємо за перегляд!

